

УДК 37.013

*Онкович Г. В.,
доктор педагогічних наук, професор,
Київський медичний університет, E-mail: onkan@ukr.net*

*Білецький В. С.,
доктор технічних наук, професор,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», E-mail: ukcdb@i.ua*

*Онкович А. Д.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Київський національний університет культури і мистецтв
E-mail: ioj@ukr.net*

**Нове у вищій освіті : інженерна блогодидактика
(на прикладі підготовки спеціалістів для нафтогазової сфери)**

Вступ. Медіаосвіта як нова педагогічна галузь, своїм змістом зорієнтована на людину, виокремилась відносно недавно. **Актуальність** даної статті обумовлена

інноваційним освітнім процесом, суспільною потребою, оскільки розвиток засобів масової інформації і комунікації та їх залучення до процесу навчання і виховання значно активізували творчий пошук освітян у багатьох країнах. **Методологія** медіадосліджень є міждисциплінарною, спирається на класичну філософську методологію аналізу соціокультурних феноменів.

Особистість як соціальна істота інформаційного суспільства без медіакультури не існує. **Аналіз останніх досліджень** і публікацій з проблеми засвідчує прискорений темп упровадження медіаосвітніх технологій у навчальному процесі вищої школи. Дослідники Р. Бужиков, Ю. Горун, Н. Духаніна, О. Каліцева, І. Сахневич, О. Янишин та ін. розглядали технології використання медіазасобів у навчанні майбутніх економістів, редакторів, інженерів комп'ютерних наук, юристів, інженерів нафтогазової промисловості, документознавців, перекладачів, пропонували авторські методики [3, 4, 8]. Завдяки їм, науковцям і педагогам-практикам, ще недавно нове поняття «медіадидактика» об'єднало низку сучасних освітніх технологій, стало «парасольковим» для цих та інших понять [9]. В свою чергу, одне з них – поняття «Інтернет-дидактика» – теж «парасолькове» для новітніх термінів, котрі виникли завдяки появі Інтернету [10].

Метою статті є необхідність привернути увагу до професійно-орієнтованих блогів, сторінок у соціальних мережах, котрі ми наразі розглядаємо не з позицій медіагалузі, а з педагогічних потреб, відтак і виокремлюємо один із складників медіадидактики (і водночас інтернет-дидактики) – блогодидактику. Технології блогодидактики - резерв підвищення професійної компетентності майбутніх фахівців, джерело самоосвіти і підвищення фахового рівня впродовж життя. З поставленої мети випливає **ряд завдань**: проаналізувати наявні дослідження з використання професійно-орієнтованих медіаджерел у вищій школі; розглянути технології, котрі наявні у медіадидактиці вищої школи; запропонувати деякі прийоми і методи використання інженерної блогодидактики у фаховій підготовці (на прикладі підготовки спеціалістів для нафтогазової сфери).

Об'єктом дослідження є віртуальні професійно-орієнтовані медіатексти в мережі Інтернет, **предметом** – авторські сторінки, сайти, блоги в соціальній мережі Фейсбук. Матеріал дослідження складають професійно-орієнтовані сторінки та блоги.

Свого часу ми вже звертали увагу на потенційні можливості професійно-орієнтованої медіаосвіти у вищій школі, яка сприяє формуванню медіа- та інформаційної грамотності майбутніх фахівців [6, 7], обґрунтовували необхідність розуміння "парасолькового" поняття "медіа-інформаційна грамотність" як одного із базових у сучасному суспільстві знань [9,10]. Можливості медіаосвітніх технологій спонукають до їхньої активної пропаганди і поширення в середовищі навчальних закладів різних профілів підготовки. Оскільки предмет дослідження новий, доцільно уточнити основні дефініції. *Медіадидактика* об'єднує різні медіатехнології відповідно до поставленої освітньої мети. Ці технології спираються на відповідні медіаджерела, опрацьовують різні медіапродукти відповідно до завдань освітнього процесу. Зауважимо, що саме медіаосвітні технології, котрі інтенсивно розвиваються останнім часом, посідають провідне місце і в самоосвіті особистості. Принагідно зазначимо, що німецькі вчені, наприклад, виокремили її як «Hochschuldidaktik» [5, 11].

Поняття «*блогосфэра*» (від англ. blogosphere) — термін, що означає сукупність всіх блогів та їхніх взаємозв'язків, які є елементом мережевого простору, об'єднує он-лайн спільноту або ж соціальну мережу. Це поняття (позначимо його як «журналістське») робить наголос на одній із основних відмінностей блогів від звичайних веб-сторінок та інтернет-форумів: пов'язані між собою блоги можуть становити собою динамічну всесвітню інформаційну оболонку. Вікіпедія подає класифікацію блогів за такими різновидами: *За автором (авторами); За наявністю мультимедіа; За особливостями змісту; За технічною основою* [https://

uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BB%D0%BE%D0%B3]: Наші спостереження свідчать, що в соціальній мережі присутні блоги, які не підпадають під зазначені ознаки. Ми позначили їх як «педагогічні» й «науково-педагогічні», оскільки вони щонайперше переслідують освітню мету [1]. Однак подальші роздуми над проблемою спонукали до виокремлення професійно-орієнтованих означень блогодидактики. Відтак до «педагогічної» й «науково-педагогічної» блогодидактики додаємо «інженерна» блогодидактика, «медична», «юридична», «економічна» тощо – залежно від професійних потреб споживача інформації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині медіапедагогіка набула поширення. Зокрема, в Німеччині існують науково-дослідні інститути, котрі виконують наукові дослідження у цій галузі [5]. Нами ставиться задача привернути увагу освітянського загалу до можливостей розвитку медіакомпетентності фахівців через використання у навчальному процесі й самоосвіті авторських сторінок із соціальних мереж, авторами яких є освітяни-практики. Блоги педагогів-практиків – професійно-орієнтовані. Це – оригінальний шлях ознайомлення учнів, студентів і колег із власними новаторськими напрацюваннями, методами наукового пізнання, важливий засіб формування дослідницьких і пізнавальних компетентностей, розвитку компетентностей особистісних. Завдяки таким «предметним» блогам, сайтам, сторінкам в інтернет-мережі формується і самоосвітня компетентність (здатність спонукати й організувати себе до самоосвіти); розвивається соціальна компетентність (реально-віртуальна співпраця з колегами, іншими блогодидактами, зокрема, розуміння своєї ролі в освітньо-виховному процесі держави). Перед у творенні подібних сторінок в Україні вели шкільні вчителі, котрі сповна оцінили переваги блогодидактики у спілкуванні з учнями, у поширенні предметних знань, в обміні досвідом з колегами тощо.

Поняття «Педагогічна блогодидактика» вперше з'явилося в мережі Фейсбук 4 грудня 2017 р., де було створено однойменну сторінку [<https://www.facebook.com/groups/157912791489994/>] для поширення передового досвіду педагогів-новаторів, котрі ведуть власні блоги. Відтоді педагоги-предметники мають своє поле для поширення передового досвіду, ознайомлення з набутками колег. Тема «Блогодидактика на уроках» була провідною у серпневому випуску «Інформаційного збірника для директора школи та завідувача дитячого садка», на сторінках якого досвідом зі створення блогів і використання їх у навчанні ділилась Наталія Немировська, вчителька української мови та літератури СЗШ I–III ступенів № 4 м. Гайсин, що на Вінниччині [2].

На потенційні можливості професійно-орієнтованої медіаосвіти у вищій школі, яка сприяє формуванню медіа- та інформаційної грамотності майбутніх фахівців звертали увагу Г.В.Онкович та представники її наукової школи [3, 4, 8]. Нещодавно в українському медіапросторі з'явилися чи не перші «педагогічні сторінки» групи представників технічних наук: «Нафтогазова освіта» [https://www.facebook.com/groups/866495553505940/?multi_permalink=1032710503551110%2C1032176773604483&notif_id=1524010543948588&notif_t=group_activity&ref=notif] та «Освіта за спеціальністю "Нафтогазова інженерія та технології» [https://www.facebook.com/groups/145315129579851/?hc_location=group]). Ці блоги ініціативно засновані фахівцями нафтогазової галузі, яка активно розвивається в країні, сервери розташовані у новопромисловому Східно-Українському нафтогазовому регіоні.

Блог «Нафтогазова освіта» розпочав свою роботу у серпні 2017 року. На листопад 2018 року група нараховує 2000 учасників. Тематика охоплює техніку і технології видобування вуглеводнів – нафти, газу та конденсату, буріння свердловин, дотичні теми. У описі групи зазначено, що група «Нафтогазова освіта» — маленький острівець нафтогазових знань у просторі інтернету». Блог «Освіта за спеціальністю "Нафтогазова інженерія та технології"» засновано навесні 2018 року. В пості-презентації блогу наголошується: «Філософія цієї групи спрямована на популяризацію

нафтогазової освіти в Україні». Адміністраторами групи стали відомі фахівці в цій галузі. Станом на листопад 2018 року група нараховує майже 900 учасників. Наразі створення груп «Нафтогазова освіта» та «Освіта за спеціальністю "Нафтогазова інженерія та технології"» – приклад успішного застосування у вітчизняному медійному просторі блогодидактики як однієї з медіаосвітніх технологій, медіадидактики вищої школи, предметної медіаосвіти, зокрема мультимедіадидактики.

Успішність використання Інтернет-дидактики демонструють й інші аналогічні майданчики на Фейсбуці: «Drillers Club Knowledge Box» [<https://www.facebook.com/groups/drillersclub/about/>], «Knowledge Box Training Center - KBTC» [<https://www.facebook.com/kbtc.mm/>]. На цих сторінках подаються: повні тексти навчальних книг – підручників, посібників, курсів лекцій і практикумів, тексти довідників, словників, галузевих енциклопедій, а також монографій і значимих наукових статей. Тут же представлено трейлери навчальних фільмів і самі фільми, анімаційні ролики, які розкривають конструкцію, принцип функціонування пристроїв, показують протікання технологічних і природних процесів. При цьому широко застосовується темпоральні ефекти – уповільнена та прискорена кінозйомка, мультиплікація у поєднанні з фаховими програмами, що використовуються для моделювання природних і технічних об'єктів: SolidWorks, STATGRAPHICS Plus for Windows, програмне забезпечення: Smedvig Technologies, Roxar Software Solutions, Western Atlas, Landmark Graphics, Paradigm Geophysical, CogniSeis, CGG Petrosystems, PGS Tigress, Seismic Microtechnology, GeoMatic, Quick look, Tigress, Western Atlas, DV-Geo.

Фейсбук забезпечує функції ведення на сторінках групи он-лайн дискусії та висвітлення поточних та планованих подій (круглих столів, конференцій, анонси пуску важливих об'єктів тощо). Крім того, чат (англ. chat — «розмова») — мережевий засіб для швидкого обміну текстовими повідомленнями між користувачами інтернету в режимі реального часу, – зокрема, через Скайп, дозволяє вести он-лайн лекції. Розповсюдженості набувають онлайн курси лекцій, зокрема, на платформах Khan Academy (khanacademy.org), Інтернет курси edX Гарвардського університету та Массачусетського технологічного інституту (edx.org), Coursera – виші Стенфорда, Принстона, Мічиганський та Пенсильванський університети (coursera.org), проект Prometheus (КНУ ім. Шевченко, КПІ та Києво-Могилянська Академія, Львівська ІТ-школа) та ін.

Разом із тим, між названими вітчизняними інструментами «Освіта за спеціальністю "Нафтогазова інженерія та технології"» та «Нафтогазова освіта» й міжнародним аналогом «Drillers Club Knowledge Box» існує різниця в тематичному наповненні. Вітчизняні сторінки мають інтегративний характер і охоплюють практично весь спектр дисциплін спеціальності 185 "Нафтогазова інженерія та технології", а саме: нафтогазову геологію, спорудження свердловин (буріння, цементування, експлуатація, ремонт тощо), первинну переробку видобутого свердловинним способом флюїду (нафта, конденсат, природний газ) на промислах, транспорт нафти і нафтопродуктів, природного газу та їх переробку на нафтопереробних і газопереробних підприємствах. При цьому охоплюється весь набір названих технологій і технічних засобів для їх здійснення включно із засобами контролю, автоматизації та диспетчеризації, моделювання об'єктів.

Особлива увага приділяється новітнім технологіям галузі нафтогазовидобування і транспортування вуглеводнів: снабінгу (робота під тиском), колтубінгу (робити на свердловинах з використанням гнучкої колони труб), верхній привод бурових свердловин, піггінг (очистка трубопроводів зсередини), горизонтальне буріння свердловин, добування газу і нафти на шельфі та глибоководні гірничі технології, новітні способи інтенсифікації видобування вуглеводнів, зокрема, різні види заводнення, кислотних обробок, гідравлічний розрив пласта тощо. Крім того, читач

знайомиться з новими дослідженнями стосовно геології нафти і газу, слідкує за розвитком дискусії стосовно їх абіогенного походження та освоєння нетрадиційних вуглеводнів – метанових гідратів в океанах і морях, нафтових пісків (Альберта, Канада), сланцевого газу і нафти тощо. Всі ці теми викликають колосальну зацікавленість і студентів, і науковців, оскільки саме вони вирішують долю майбутнього енергетичного забезпечення людства.

Міжнародна сторінка «Drillers Club Knowledge Box», яку засновано 21 вересня 2016 р. (кількість учасників – понад 33 тис. чол.), має чітко виражений спеціалізований вузько-направлений характер – вона стосується тільки спорудження свердловин. При цьому особлива увага звертається на техніку і технології їхнього буріння. У презентації групи, зокрема, зазначається: «Гепер із цим сайтом ми маємо миттєвий контакт з тими, які більше ніж готові допомогти.» Можливо, у майбутньому така спеціалізація відбудеться і у вітчизняному освітянському інтернет-просторі.

Доцільно зазначити, що поява інформаційно-навчальних ресурсів на сторінках ФБ стала можливою завдяки наявності ресурсно-інформаційної бази на Вікіпедії, Ютуб, в он-лайн бібліотеках (українські приклади – «Всеукраїнська експертна мережа» <http://ukrtechlibrary.wordpress.com/>, <http://www.experts.in.ua>, <http://ruthenia.info>, Українська технічна література), репозитаріям вишів. У такий спосіб професорсько-викладацький склад навчальних закладів України приєднується до розвитку професійно-орієнтованої медіаосвіти, сприяє розвитку медіадидактики вищої школи.

Висновки. Аналіз наявних досліджень із використання професійно-орієнтованих медіаджерел у вищій школі засвідчив значний інтерес до цього процесу. Медіаосвітні технології успішно використовуються у вищій школі. Віртуальні медіаосвітні джерела приваблюють і тих, хто навчає, і тих, хто навчається, оскільки сприяють розвитку і саморозвитку особистості, підвищують мотивацію навчання. Наявні «освітні» блоги в соціальній мережі автори класифікують як системи й виокремлюють педагогічну, наукову, науково-педагогічну, інженерну блогодидактики. Інші професійно-орієнтовані блоги потребують аналізу й узагальнень.

Література:

1. Білецький, В. С., Онкович, Г. В., Онкович, А. Д. Нове в медіаосвіті: науково-педагогічна блогодидактика // Івано-Франківськ : Прикарпатський вісник НТШ. Слово. – 2018. – № 4(48). – С.380-391. ISSN 2304-7402.
2. Блогодидактика на уроках // Інформаційний збірник для директора школи та завідувача дитячого садка, 2018. - № 8.
3. Медіадидактика вищої школи: програми спецкурсів /за науковою редакцією д. пед. н., проф. Г. В. Онкович // Г. В. Онкович, К. Є. Балабанова, І. Ю. Гуріненко, Н. М. Духаніна, А. Д. Онкович, І. А. Сахневич, О. К. Янишин. – К.: Логос, 2013. – 195 с.
4. Медіакомпетентність фахівця : кол. монографія / Г. В. Онкович, Ю. М. Горун, В. О. Кравчук, Н. О. Литвин, І. В. Костюхіна, К. А. Нагорна; за наук. ред. Г. В. Онкович; НАПН України, Ін-т вищ. освіти. – Київ: Логос, 2013. – 286 с.
5. Робак В.. До питання про розвиток медіапедагогіки у Німеччині / Робак Володимир // Другий український педагогічний конгрес: Збірник матеріалів конгресу. – Львів: ТзОВ Камула, 2006. – С.275 – 286.
6. Онкович Г.В. Професійно-орієнтовані авторські сторінки в соціальній мережі як спосіб підвищення фахової самоосвіти // Новітні технології у викладанні мов іноземним студентам: матеріали семінару. - Харків, ХНАДУ, 2018. – С. 187 - 192.
7. Онкович Г. Професійно-орієнтована медіаосвіта у вищій школі // Вища освіта України. – 2014. – № 2. – С. 80 – 87.
8. Онкович Г.В. Медіадидактика вищої школи: український досвід // Вища освіта України: теорет. та наук.-метод. часоп. – Київ, 2013. – № 1. – С. 23–29.

9. Онкович А.В., Онкович А.Д. Медиа- и информационная грамотность как зонтичное понятие обучающей среды // Профессионализм педагога: сущность, содержание, перспективы развития.– М.: МАНПО; Ярославль: Ремдер, 2014. – С. 328–332.
10. Онкович Г.В. Новітні терміни медіаосвіти та медіадидактики // Лінгвістика. Лінгвокультурологія. Кроскультурна і міжкультурно комунікація: проблеми, питання, рішення. - Дніпро, ДНУ ім.Олеся Гончара, 2018. - № 12. – Частина 2. – С.277-291.
11. Huber, L. Hochschuldidaktik als Theorie der Bildung und Ausbildung / Ludwig Huber // In: Dieter Lenzen (Hrsg.): Enzyklopädie Erziehungswissenschaft. Ausbildung und Sozialisation in der Hochschule. Band 10. – Klett, Stuttgart / Dresden, 1995. – S. 114–138.